

Nix traint artificiële intelligentie
om strips te maken

“AI tekent nooit
het beeld dat ik
in mijn hoofd heb.
Voorlopig”

Het is slechts een kwestie van tijd vooraleer we overspoeld worden met volledig door artificiële intelligentie (AI) gemaakte kunst in al haar vormen. “Elke dag opnieuw valt mijn mond open van verbazing over wat AI nu al kan”, zegt Nix. ‘s Lands bestverkopende stripauteur (De Buurtpolitie; De kiekeboes) zaagt schijnbaar de tak af waar hij op zit door AI te trainen om zijn succesreeks Kinky & Cosy autonoom te maken.

Comic engineer' was het epitheton waarmee Nix (Marnix Verduyn) zichzelf jarenlang professioneel placht te positioneren. Een grap, maar in toenemende mate ook de waarheid: vijf jaar geleden verzilverde Nix zijn diploma burgerlijk ingenieur bij een grote telecomspeler, waarna hij intussen meer dan twintig jaar als striptekenaar hoge ogen gooit. Intussen haalde de 54-jarige artiest een bijkomend masterdiploma artificiële intelligentie aan de KU Leuven en staat er zoetjesaan een doctoraat in de steigers.

Kiezen voor kunst of voor calculus? Wat voor velen een paradox lijkt, is het voor Nix in de verste verte niet: “Eindelijk komen twee grote passies bij elkaar. Het heeft altijd een beetje gewrongen: een diploma dat heel wiskundig en wetenschappelijk was en een beroep dat daar zo goed als geen gebruik van maakte. Misschien dat de analytische denkmethode van de ingenieur nog het best tot zijn recht kwam bij het schrijven van scenario's, want dat heeft veel weg van een chaotische puzzel oplossen. Het esthetische en het aritmetische combineren in één toepassing klopt perfect: ik heb de verhalende en visuele expertise en tegelijkertijd versta ik ook wat er onder de motorkap zit bij AI – ik vind dat echt heel boeiend.”

‘Strips tekenen met AI’ luidt de titel van je proefschrift. Klinkt als Operatie Zelfbeschadiging?

Nix: “Ik heb inderdaad een zogenaamd ‘*generative adversarial network*’ (GAN) getraind met meer dan 56.000

tekeningen van mijn striphelden Kinky & Cosy met de bedoeling het algoritme er nieuwe te laten maken die net zo goed van mijn hand zouden kunnen zijn.”

Een stapje terug graag, generative adversarial netwerk zeg je?

“Achter die vele moeilijke woorden schuilt een eenvoudig principe. Je kunt het vergelijken met een spel tussen een kunstvervalser en een kunstkenner. De kunstvervalser probeert een schilderij te maken in de stijl van Vincent Van Gogh. De kunstkenner zegt: ‘Goed geprobeerd, maar dit is een vals schilderij.’ Waarop de kunstvervalser een nieuw schilderij maakt – eentje waarbij de kunstkenner twijfelt: ‘Er is een waterkansje van twintig procent dat dit een Van Gogh zou kunnen zijn.’ Op die manier leert de vervalsers *stillekesaan* de kenner op het verkeerde been te zetten tot hij een schilderij kan maken dat perfect een Van Gogh zou kunnen zijn. Zo werkt GAN: kenner en vervalsers ‘vechten’ als het ware tegen elkaar – vandaar ‘adversarial netwerk’ – en worden steeds beter in het ‘genereren’ van een Van Gogh.”

Als AI jouw stripfiguren Kinky & Cosy tekent, kun jij stilaan rustig achteroverleunen?

“Wat niet is, kan nog komen, maar zover is het voorlopig nog niet. Een paar jaar geleden had ik vergevorderde plannen om op het grootste stripfestival van Europa in Angoulême een machine tentoon te stellen die strips zou maken zonder dat er een mens aan te pas kwam. Tegelijkertijd zouden we betogingen organiseren tegen de machine, want die nam het werk af van alle auteurs. Allemaal opgezet spel, natuurlijk, maar plots wordt die grap ernst, hé.”

“Wat je onder andere niet kan met GAN, is het proces sturen: je krijgt wel een tekening, maar je weet niet welke. In de praktijk ben je er dus niet zo heel veel mee. AI zijn er ondertussen wel tekst-naar-beeldsystemen die toelaten om als kunstenaar beelden in een bepaalde richting te sturen aan de hand van geschreven instructies. Mijn doctoraat zou co-creatieve algoritmes moeten opleveren. Ik leg de nadruk op co-creatie omdat ik het niet zie als de vervanging van de stripauteur – ik denk dat dat niet mogelijk is – maar wel als ondersteuning voor het minder creatieve en repetitieve werk. Ik hoef niet per se het 200.000ste handje van een stripfiguur tot in detail te tekenen, ik vind het niet erg als een machine die taak overneemt. Zolang je het roer maar in handen houdt en de inhoud en vorm van het werk: het acteerwerk van je personages, de camerastandpunten, de decoupages... Dat laatste, het verknippen van een scène in kleine vakjes, is een van de boeiendste aspecten bij striptekenen. Door sommige zaken wel en andere bewust niet te laten zien en te spelen met de timing van de scène, zet je de verbeelding van de lezer aan het werk. Met andere woorden: als ik teken, zit ik de hele tijd in het hoofd van de lezer. Dat creatieve spel met een AI-netwerk laten doen wordt een hele uitdaging. Ik denk zelfs niet dat het mogelijk is.”

Gebruik je nu al artificiële intelligentie om strips te maken?

“Zeker, al blijft het eerder beperkt. Een volledig scenario kan een netwerk als ChatGPT niet aan, want bij langere teksten geraakt het het spoor bijster. Ik laat ChatGPT soms suggesties doen om zinnen te herschrijven; dat lukt met wisselend succes. Geen garantie op succes is momenteel het probleem met alle generatieve netwerken. Je krijgt nooit het beeld dat

je als kunstenaar in je hoofd hebt. Mensen doen wild over tekst-naar-beeld-netwerken zoals DALL-E, maar dat zijn bijna altijd mensen die niet kunnen tekenen en blij zijn dat ze een magnifieke tekening krijgen. Maar ik kan wel tekenen – met al mijn beperkingen – en ik weet wat ik op papier wil zetten, maar als ik dat wil doen met een tekst-naar-beeldsysteem geraak ik hopeloos gefrustreerd omdat het nooit is wat ik wil.”

Zal AI de negende kunst veranderen?

“Ik denk dat er veel meer strips zullen worden gemaakt. Dankzij co-creatieve tools kan je sneller nieuwe verhalen maken, in het bijzonder van grote reeksen zoals *Suske en Wiske* of *De buurtpolitie* die in wezen erg repetitief zijn. Vraag is of die allemaal verkocht zullen geraken. Kijk naar de explosie van televisieseries: in vergelijking met tien jaar geleden, kun je het ritme nu niet meer volgen.”

Maar de spoeling wordt soms wel erg dun, het aantal zoutloze doorslagjes is niet bij te houden.

“Dat zal niet anders zijn bij strips, maar het grote publiek is relatief snel tevreden. Het zou uiteindelijk positief kunnen uitdraaien, want als er meer geproduceerd en verkocht wordt binnen de stripwereld, is er misschien meer budget voor strips die op een of andere manier uit de band springen. Lees: interessanter zijn.”

Is middelmatigheid niet per definitie de nieuwe norm bij AI? Als het systeem voortborduurt op wat het gevoed wordt, dan kun je toch geen verrassende uitschieters verwachten?

“AI-netwerken zijn sowieso gebaseerd op interpolatie en niet op extrapolatie. Zoals je zegt: je vult het systeem met een groot aantal voorbeelden en het generaliseert dan tussen die voorbeelden. De cirkel wordt met andere woorden niet groter. Maar vergeet niet dat die generatieve netwerken bijzonder veel beelden gezien hebben, wat maakt dat er toch interessante resultaten uitrollen. Een nieuwe kunststijl zal je er niet mee ontwikkelen, want het heeft niet de capaciteit om te redeneren en gaat dus niet op zoek naar nieuwe vormen. Ik moet dat laatste misschien tussen haakjes zetten, want wat een netwerk als GPT4 aankan, dat is om kippenvol van te krijgen.”

Kijk je met een klein hartje naar die evoluties?

“Voorlopig kan ik met AI mijn werk niet gedaan krijgen, niet als hulpmiddel en zeker niet autonoom. Maar als ik dat zeg aan een doctoraatstudent aan de KU Leuven, is de reactie gegarandeerd: ‘Niet nu, maar volgend jaar misschien wel.’ Wat me ook bezighoudt, is dat ik intelligentie beschouw als iets typisch menselijks en een na te streven eigenschap. Intelligentie maakt je bijzonder. En nu is er een model dat in bijna alle examens slaagt van de universiteit. Als wat je onderscheidt plots gedaan kan worden door een machine, dan lijkt dat plots niet meer zo bijzonder. Je verliest een stuk van je identiteit en je welbevinden. Want mijn werk doe ik voor mijn plezier; ik word daar beter en gelukkiger van.”

Als kunst de allerindividueelste expressie van de allerindividueelste emotie is, zoals de Nederlandse dichter Willem Kloos zo krachtig verwoordde, kun je door artificiële intelligentie (AI) gegenereerde creaties dan ook nog kunst noemen?

“De vraag is inderdaad: is creativiteit, wat wij altijd als een typisch menselijke, bijna goddelijke gave beschouwden, wel zo onverklaarbaar? Misschien is creativiteit niets anders dan een keukenrobot waarin alles belandt wat wij in ons leven hebben gezien, gehoord, gelezen, gevoeld... dat mengt met een snuifje toeval, et voilà: een nieuw idee.”

Is het niet meer dan dat? Een kunstenaar heeft een signatuur, een eigen stijl met daarin een stukje van zijn ziel.

“Begrijp me niet verkeerd: ik ben niet de pleitbezorger van de theorie dat creativiteit alleen maar een keukenrobot is. Maar wat als de menselijke geest berekenbaar is, hoe complex ook? Als dat zo is, kunnen we die berekeningen uitvoeren in een ander medium, dat hoeft niet per se in het biologische medium dat wij zijn met onze neuronen – dan kan dat evengoed met chips. Als jouw ‘ziel’ het resultaat is van miljarden complexe interacties en berekeningen, dan zou je dat evengoed kunnen transponeren naar een ander medium. Tot daar geloof ik het nog. We zijn er nog lang niet, maar ik geloof dat dat misschien mogelijk wordt. Maar dan is de vraag: wéét dat medium ook dat het een mooi schilderij gemaakt heeft? Voelt het hetzelfde als wij als wij een mooi schilderij zien? Gaat je computer heel hard lachen als het een goede mop verzonnen heeft? Ik denk het niet.”